

Sermo alius compunctorius

Λόγος ἕτερος κατανουκτικός

Κατανύγηθι, ψυχὴ μου, κατανύγηθι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς, οἷς εἵληφας παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐκ ἐφύλαξας· κατανύγηθι ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἔπραξας κακοῖς· κατανύγηθι ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ὁ Θεὸς ἐμακροθύμησεν ἐπὶ σοί. Κατανύγηθι καὶ μετανόησον, ἵνα μὴ τῷ ἐξωτέρῳ σκότει παραδοθῆς. Μετανόησον, ψυχὴ ταλαίπωρε, ἵνα μὴ καταισχυνηθῆς ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ. Οἷμοι τῷ ἁμαρτωλῷ τῷ ῥυπώσαντι τὸ καθαρὸν τῆς καρδίας μου τῇ ἐμαυτοῦ χαννότητι· ἡ γὰρ ἀμέλειά μου καὶ ἡ ὀκνηρία τὴν παρρησίαν τῆς καρδίας μου ἐσκότισαν. Ἡ πονηρὰ ἐπιθυμία, ὡς δεσπότης δούλω, ἐπιτάσσει μοι, κἀγὼ εὐθύς μετὰ φόβου ὡς νήπιος ὑπακούω· καὶ ἀποπλανᾷ με, κἀγὼ ἥδομαι. Καὶ τίς ἐστὶν ὃς περὶ ἐμοῦ πενήσει ἢ παρακαλέσει; Μόνος αὐτός, Σωτὴρ μου, ὁ τὴν οἰκειάν ἀγαθότητα κεκτημένος, ἐπέβλεψεν ἐπ' ἐμὲ τὸν ἀπεγνωσμένον. 392 Οἷμοι τῷ ἁμαρτωλῷ, ὅτι μόνος ἐγὼ ἐτραυματίσθην. Οἷμοι ὅτι καθαρὸν με ἐποίησας, Δέσποτα, κἀγὼ τῇ ἀμελείᾳ μου ἐμαυτὸν κατερρύπωσα ἐν ἁμαρτίαις. Ἰσότημος Ἀγγέλων ὑπάρχων, ἐμαυτὸν ἐσμίκρυνα. Ἐπλήθυναν αἱ ἀνομίαι μου, Κύριε, ἐπλήθυναν, καὶ οὐκ ἔστι πέρας ἐν τῷ πλήθει αὐτῶν. Πῶς δὲ ἰκετεύσω σε, Σωτὴρ μου, ὅτι τὸ στόμα μου ἐπλήρωσα λοιδορίας; Ἡ πῶς ὑμνήσω σε, ὅτι ἡ συνειδήσις μου μεμόλυται; Ἡ πῶς ἀγαπήσω σε, ὅτι τοῦ μίσους πεπλήρωμαι; Ἡ πῶς οἰκήσει ἐν ἐμοὶ ἡ ἀλήθεια, ὅτι τῷ ψεύδει ἐμαυτὸν καθώπλισα; Ἡ πῶς ἐπικαλέσομαί σε, ὅτι τὰς ἐντολάς σου οὐκ ἐφύλαξα; Ἄλλ' αὐτὸς ἀψευδὴς ὑπάρχων, μὴ ὑπερίδης με τὸν ἐξουθενημένον· μὴ ἀπορρίψης με τὸν ἐβδελυγμένον· μὴ ἐγκαταλίπης με τὸν ἀπηλιτισμένον. Σφόδρα γὰρ τέρπεται ὁ Ἐχθρὸς μου, ὅταν βλέπῃ ὅτι ἑαυτοῦ ἀπογινώσκω· ἐν τούτῳ γὰρ μόνῳ ἀγάλλεται, ἵνα διὰ τῆς ἀπογνώσεως ἴδῃ με αἰχμάλωτον. Ἄλλ' αὐτὸς τῇ εὐσπλαγχνίᾳ σου καταίσχυνον αὐτοῦ τὴν ἐλπίδα, καὶ ἔκπασόν με τῶν ὀδόντων αὐτοῦ καὶ τῆς κακοτέχνου γνώμης, καὶ ὅλης αὐτοῦ τῆς κατ' ἐμοῦ κινουμένης ἐνεργείας. Διὸ παρακαλῶ πάντας, ὅσοι τῇ συνειδήσει λυπεῖσθε ἐπὶ τοῖς ἀτόποις ἔργοις, 393 μὴ ἑαυτοὺς ἀπογινώσκετε, μὴ χαροποιεῖτε τὸν ἀντίδικον ἡμῶν. Ἀλλὰ προσέλθετε ἀναιδῶς τῷ Θεῷ, κλαύσατε ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ μὴ ἀπελπίσθητε ἑαυτοὺς. Σφόδρα χαίρει ἐπὶ τοῖς μετανοοῦσιν ὁ Κύριος ἡμῶν· ἐκδέχεται τὴν ἐπιστροφὴν ἡμῶν· φησὶ γάρ· μετὰ ταῦτα πάντα πρὸς με ἀνάστρεψον· καὶ πάλιν διὰ τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων λέγει· δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς. Μηδεὶς οὖν ἀπελπίζετω ἑαυτοῦ, ἐὰν καὶ ἤμαρτε· τοῖς γὰρ ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδοτῆς γίνεται· τοῖς δὲ ἀθετοῦσιν αὐτόν, καὶ μὴ μετανοοῦσιν, ἀπότομος ὑπάρχει. Διὰ ποίας οὖν ὁδοῦ δύναταί τις αὐτὸν ἐκζητεῖν καὶ εὐρίσκειν; Πρῶτον μὲν πάντων φυλάττειν δεῖ τὴν πρὸς τοὺς ἀδελφούς ἀγάπην· ἡ ἀγάπη γάρ, φησὶν, ὁ Θεὸς ἐστίν. Εἴ τις οὖν τὴν ἀγάπην ἐκτήσατο, τὸν Θεὸν ἐκτήσατο. Εἴ τις ταπεινοφροσύνην ἐκτήσατο, τῷ Χριστῷ ὅμοιός ἐστίν· ὁ δὲ μὴ ταπεινοφρονῶν τοῦ Χριστοῦ ἀλλότριός ἐστίν. Εἴ τις ὑπακοὴν ἐκτήσατο, τὸν Χριστὸν μιμεῖται· ὁ δὲ ἀντιλέγων, ἀλλότριός ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ. Εἴ τις ὑποτάσσεται τῷ προεστῶτι, τοὺς Ἀγγέλους μιμεῖται· ὁ δὲ ἀντιτασσόμενος αὐτῷ, τῷ Διαβόλῳ οἰκειοῦται. Εἴ τις τὴν ἀλήθειαν 394 ἀγαπᾷ, ἀληθῶς τοῦ Χριστοῦ φίλος ὑπάρχει· ὁ δὲ τὸ ψεῦδος ἀγαπῶν, μαθητὴς τυγχάνει τοῦ Διαβόλου. Εἴ τις τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀγαπᾷ, ἀγαπάται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ὁ δὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν, μισεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Εἴ τις ἀδελφὸν ἀδελφῷ ἐνδιαβάλλει, σὺν τῷ Διαβόλῳ κατακρίνεται· ὁ δὲ πάσχων ὑπὲρ ἀδελφοῦ, τὸν Χριστὸν ὁ τοιοῦτος κληρονομεῖ. Εἴ τις βδελύσσεται τὸν ἐπὶ ἁμαρτία σφαλέντα, ἑαυτὸν κατακρίνει· ὁ δὲ συμπάσχων τῷ πταίσαντι καὶ

συλλυπούμενος, τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν καθαρὰν ἀπεργάζεται. Εἴ τις δημοσιεύει ἐπὶ σφάλματι ἀδελφόν, σπιλοῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν· ὁ δὲ κρύπτειν σπουδάζων συμπαθείας ἔνεκεν, ὁ τοιοῦτος ἐν καιρῷ ὀργῆς σκεπασθήσεται. Εἴ τις ὑπερηφανεύεται ἢ φυσιοῦται ὡς κατορθώσας τὸν βίον καὶ τέλειον ἑαυτὸν ὑπονοῶν, οὗτος τὸν κάματον ἀπώλεσε καὶ τὸν μισθὸν ἀπέχει· ὁ δὲ τῇ ταπεινώσει κρύπτειν σπουδάζων τὰ ἑαυτοῦ κατορθώματα, οὗτος ὑψωθήσεται ὑπὸ Κυρίου καὶ τὸν μισθὸν παρ' αὐτοῦ λήψεται. Εἴ τις καυχᾶται ἐπὶ προκοπαῖς ἢ μεγαλαυχεῖ, οὗτος πεσεῖται· ὁ δὲ κατευτελίζων ἑαυτὸν καὶ σμικρύνων, οὗτος εἰς ἀνώτερον ὕψος ἑαυτὸν ἀναβιβάζει. Εἴ τις ὀξέως ὀργίζεται ἢ θυμοῦται, ὁ τοιοῦτος δικαιοσύνης Θεοῦ ἐστὶν ἐκτός, καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ Χριστὸς οὐκ αὐλίζεται· 395 ὁ δὲ τὴν πραότητα κεκτημένος, καὶ τὴν ἐπιείκειαν ἀσπαζόμενος, οὗτος οἰκητήριόν ἐστὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἴ τις ἀποστρέφεται ἀδελφὸν πλημμελήσαντα, οὗτος πεπλάνηται καὶ φρένας ἔχει κενάς· ὁ δὲ ἐν ἀγάπῃ συμπάσχω, τέλειος ἐν ἀρεταῖς ὑπάρχει. Εἴ τις ξένον ἀδελφὸν ἀποστρέφεται, τοῦτον ὁ Θεὸς ἀποστρέφεται· ὁ δὲ ἐν ἀγάπῃ δεχόμενος αὐτόν, τὸν Θεὸν ἀποδέχεται. Εἴ τις περὶ κτίσεις καὶ οἰκοδομὰς τέρπεται, τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν γυμνὸς ὑπάρχειν σπουδάζει· ὁ δὲ περὶ τὰ πνευματικὰ σπουδάζων καὶ ἀγωνιζόμενος, οὗτος ἐπιγινώσκει τὴν γλυκύτητα τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν. Εἴ τις ἱμάτια λαμπρὰ φιλοκαλεῖ, στολῆς θεϊκῆς γυμνὸς ὑπάρχει· ὁ δὲ τοῖς ἐκ συνηθείας ἱματίοις ἑαυτὸν περισκέπων, οὗτος μεριμνᾷ τὴν πνευματικὴν στολὴν ἐπενδύσασθαι. Εἴ τις ἐν τῷ καιρῷ τῆς εὐχῆς καὶ τῆς ψαλμωδίας ἀμελεῖ ἢ μετεωρίζεται, οὗτος τὸν Θεὸν παροξύνει· ὁ δὲ μετὰ προθυμίας καὶ σπουδῆς ἐνηδυνόμενος τῇ ψαλμωδίᾳ, οὗτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κοινωνὸς ὑπάρχει. Εἴ τις ἐν τῇ ὠφελείᾳ τῶν Γραφῶν καὶ ἐν τῇ ἀναγνώσει οὐ φιλοπονεῖ, καὶ ταύτας πόθῳ οὐκ ἀναγινώσκει, οὗτος δένδρον ἄκαρπον τυγχάνει· ὁ δὲ μετὰ σπουδῆς ἐρευνῶν, διπλασιάζει τὸν καρπὸν, ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφτυεμένον παρὰ 396 τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων. Εἴ τις ἐν ταῖς νυκτεριναῖς εὐχαῖς ἐνηδύνεται τῷ ὕπνῳ, καὶ τοῦτον προτιμᾷ, ὁ τοιοῦτος φανερός ἐστὶ σαρκικός ὢν καὶ οὐ πνευματικός· ὁ δὲ βιαζόμενος ἑαυτὸν εἰς τὴν ἀγρυπνίαν μετὰ προθυμίας, οὗτος μετὰ πόθου ζητεῖ τὸν Χριστόν. Εἴ τις πολυπλασιάζει ἐν λόγοις ματαίοις, βδελυκτὸν ποιεῖ ἑαυτὸν ἐνώπιον Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων· ὁ δὲ τῇ σιωπῇ ῥυθμίζων ἑαυτὸν δοξάζει τὸν Θεόν, καὶ ὑπὸ πολλῶν ἀγαπηθήσεται. Εἴ τις τῶν ἀδελφῶν περισσευόμενος τῷ ἐνδεεστέρῳ οὐ παρέχει, οὗτος ἀγιασμοῦ ἐκτός ἐστὶ, καὶ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς αὐτοῦ ἐντρυφήσουσιν ἄλλοι· ὁ δὲ παρέχων τῷ ἐνδεεστέρῳ βασιλείας οὐρανῶν κληρονόμος ὑπάρχει. Εἴ τις ὡς δυνατὸς καὶ ὑγιῆς κατεπαίρεται τῶν ἀσθενεστέρων καὶ ταπεινῶς ἐχόντων, κεκατήραται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀκούει παρ' αὐτοῦ, πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται· ὁ δὲ ἀντιλαμβανόμενος καὶ συμπάσχω ἀκούσεται παρὰ τοῦ Κυρίου, ὅτι ἐφόσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε. Εἴ τις ταρασσει ἀδελφούς ἕνα τῷ ἐνὶ ἐνδιαβάλλων, οὗτος μισητὸς Ἁγγέλοις καὶ ἀνθρώποις ἐστίν· ὁ δὲ πραῦνων ὀργανισμένους καὶ λυπουμένους, οὗτος υἱὸς Θεοῦ 397 κληθήσεται. Εἴ τις παρορᾷ νηστείαν, καὶ τῆς σαρκὸς ἐκτελεῖ τὰ θελήματα καὶ τὰς ἐπιθυμίας, καθαρότητος καὶ ἀγνείας ἐκτός ἐστὶν· ὁ δὲ νηστεία ἑαυτὸν κατατήκων πάσης καθαρότητος καὶ σωφροσύνης καὶ ἀγνείας ἐργάτης ὑπάρχει. Εἴ τις πολυφαγία καὶ ἐδέσμασι τέρπεται, οὗτος τῷ πνεύματι τῆς γαστριμαργίας δουλεύεται προφανῶς· ὁ δὲ ἐγκρατεία ἑαυτὸν ἐκδούς καὶ συσφίγγων, παθῶν καὶ λογισμῶν εὐχερῶς κρατήσεται. Εἴ τις θηλειῶν ἐντυχίαις ἤδεται, καὶ πρὸς αὐτὰς φαιδρύνεται, πάθει πονηροῖς δουλεύει πολεμούμενος τῷ συνειδῶτι· ὁ δὲ ταύτας ἀποστρεφόμενος καὶ τῆς τοιαύτης συνηθείας ἑαυτὸν μακρύνων, πολέμου ἐκτός ὑπάρχει εἰρηνέων τῷ συνειδῶτι. Εἴ τις εὐγενία σαρκικῆ τέρπεται καὶ πέποιθεν ἐπ' αὐτῇ, οὗτος κατὰ Θεὸν οὐκ ἐξέδωκεν ἑαυτόν, ἀλλὰ παίζει καὶ παίζεται ὑπὸ τῶν λογισμῶν· ὁ δὲ μακρύνων ἑαυτὸν ἀπὸ τῶν συγγενῶν τῶν κατὰ σάρκα, καὶ τούτοις

ἐμπαθῶς οὐ διάκειται, οὗτος ἐν ἀληθείᾳ ἀποταξάμενος τῷ Θεῷ δουλεύει. Εἴ τις ἐπιτασσόμενος γογγύζει, τὸν μισθὸν τῆς ὑπακοῆς προφανῶς ζημιούται· ὁ δὲ μετὰ προθυμίας τὸ ἐπιταχθὲν ἐκτελών, οὗτος τὸ λαμπρὸν κάλλος τῆς ψυχῆς διασώζει. 398 Εἴ τις νουθετούμενος ἀποστρέφεται, καὶ καταγινώσκων τοῦ νουθετοῦντος ἀφρόνως κατεξανίσταται, οὗτος τὸν Χριστὸν ἀποσεύεται, καὶ πάσης ὠφελείας ἐκτὸς ὑπάρχει. Διὰ τοιούτων λογισμῶν πάντες, ἀδελφοί, εὐδοκιμεῖν καὶ ἀνταγωνίζεσθαι ὀφείλομεν· διὸ προσέχωμεν ἑαυτοῖς, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ἵνα μὴ διὰ πάθη τῆς σαρκὸς στερηθῶμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν. Οἴμοι, οἷα τρυφή ἡτοίμασται καὶ ἀπόλαυσις, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἀγωνιζόμενος, οὐκ ἔστιν ὁ ἐπιποθῶν, ἀλλὰ τούναντίον τὰ παρόντα προκρίνομεν, τὰ πρόσκαιρα καὶ μὴ μένοντα· ἐκεῖνα δὲ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ οὐδὲ εἰς ἔννοιαν φέρομεν. Ὡς τῆς σκοτώσεως ὡς τῆς πλάνης τοῦ Ἐχθροῦ! Οἴμοι, οἷα τιμωρία κολάσεως ἡτοίμασται τοῖς κατ' ἐμὲ ἁμαρτωλοῖς καὶ ἐν ἀμελείᾳ ζῶσι, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ φοβούμενος καὶ τρέμων, ἀλλ' ὡς περ λῆρον δοκοῦμεν τὰ λεγόμενα κεχειρωμένοι τοῖς πάθεσι τοῦ σώματος. Ἐδέθημεν γὰρ ἐν αὐτοῖς ὡς περ ἐν ἀλύσει σιδηραῖς, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἀγωνιζόμενος· ἀλλὰ καὶ δεδεμένοι χαίρομεν. Ὡς τῆς παγκάκου τέχνης τοῦ μιαιροῦ Δράκοντος! Πῶς ἐσκότισε τὰς πάντων διανοίας, ἵνα τὸ ἐναντίον φρονῶμεν, καὶ τὰ βλάπτοντα ἀγαπῶμεν ὑπὲρ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ! 399 Δεῦτε οὖν, ἀδελφοί μου, δεῦτε πατέρες, δεῦτε δούλοι Χριστοῦ, κατανυγῶμεν τὰς καρδίας, καὶ κλαύσωμεν ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐνώπιον αὐτοῦ. Δεῦτε καὶ ὑπομνήσωμεν ἑαυτοὺς περὶ τῆς ὥρας ἐκείνης καὶ τῆς ἀπαραιτήτου ἀνάγκης, καὶ κατανυγέντες πενήθισωμεν. Δεῦτε καὶ ὑπομνησθῶμεν περὶ τῶν ἀνεκφράστων καὶ ἀνεκδιηγήτων ἐκείνων ἀγαθῶν, καὶ κατανυγῶμεν. Δεῦτε ὑπομνησθῶμεν τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο καὶ φρικωδέστατον βῆμα, καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῦ μέλλουσαν ἡμῖν ἔσεσθαι αἰσχύνην, καὶ ἑαυτοὺς κλαύσωμεν. Δεῦτε ὑπομνήσωμεν ἑαυτοὺς, ἀδελφοί, πῶς οἱ μὲν δίκαιοι μέλλουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐκλάμπειν, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ ὡς πρόσκαιμα χύτρας εὐρίσκονται, καὶ κατανυγέντες τὰς καρδίας ἀναλάβωμεν ζῆλον τῶν καλῶν ἔργων. Δεῦτε οὖν, ἀδελφοί μου, καὶ ἑαυτοὺς ἐν ἀγάπῃ στηρίζωμεν εἰς τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἐπιτύχωμεν τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν. Δεῦτε προσπέσωμεν αὐτῷ ἐν κατανύξει καρδίας καὶ ἐν ἀπλότητι· ἀγαθὸς γὰρ ὑπάρχει καὶ εὐσπλαγχνος, καὶ σώζει τοὺς μετανοοῦντας. Δεηθῶμεν οὖν αὐτοῦ, ἵνα ἡμᾶς εἰσαγάγῃ εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ· ὅτι αὐτῷ πρέπει δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.